

2. Levytska, V., & Mushynskiy, A. (2020). Ixodid ticks in the Western Ukraine. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary Sciences*, 22(97), 187-193. <https://doi.org/10.32718/nvlvet9730>
3. Листівка-вкладка додаток до реєстраційного посвідчення №АВ-01265-01-10 (2020). Відтворено з https://brovapharma.ua/download/PL_Azidin-vet.pdf
4. Реєстраційне посвідчення №АВ-01265-01-10 (2020) дійсне до 06.07.2025. Відтворено з https://brovapharma.ua/download/RC_Azidin-vet.jpg

УДК 636.09:616.31

КЛІНІЧНІ ФОРМИ ПРОЯВУ ЗАХВОРЮВАНЬ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ У ТВАРИН

Сарбаш Д.В., кандидат ветеринарних наук, доцент, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0902-7990>

Синяговська К.А., кандидат ветеринарних наук, доцент, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4482-4813>

Слюсаренко Д.В., доктор ветеринарних наук, професор, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8214-0637>

Цимерман О.О., кандидат ветеринарних наук, доцент, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4663-0505>

Слизова оболонка ротової порожнини у тварин є однією з важливих складових тканин, що побудована з щільно волокнистої тканини і вкрита багатошаровим плоским епітелієм. Вона є достатньо кровозабезпеченою, іннервованою, еластичною і помірно стійкою до екзо- та ендогенних пошкоджень. За станом слизової оболонки (колір, цілісність, набряк, кровоточивість тощо) практикуючі фахівці визначають, як загальний стан організму тварин, так і локальні захворювання. Не дивлячись на достатньо високу резистентність до різноманітних екзо- та ендогенних факторів в процесі життєдіяльності в слизовій оболонці виникають і розвиваються різноманітні захворювання, що негативно впливають на процес прийому корму, на загальний стан тварин тощо.

Метою досліджень було визначити клінічні форми прояву захворювань слизової оболонки ротової порожнини у тварин з урахуванням етіологічних факторів, дослідити клінічні ознаки і особливості перебігу.

Об'єктом досліджень слугували хворі тварини, які надходили для лікування до клініки кафедри ветеринарної хірургії та репродуктології ДБТУ, а саме – велика рогата худоба, коні та собаки.

Результати досліджень. Протягом 7 років було виявлено 37 тварин з різними захворюваннями слизової оболонки ротової порожнини. У великої рогатої худоби захворювання діагностували у 9 випадках, у коней – у 5 випадках та у 23 випадках – у собак. Захворювання мали різноманітні клінічні ознаки і відповідно по-різному впливали на загальний стан тварин.

За клінічними ознаками у великої рогатої худоби захворювання слизової оболонки проявлялись гінгівітом (запаленням ясен) та виразками на губах і щоках. У коней локальним стоматитом на щоках, а у собак – у 7 випадках проявлялось папіломатозом, у 9 випадках – гінгівітом, у 4 випадках – виразками та у 3 випадках – гангренозним стоматитом.

При вивченні етіологічних факторів захворювань було встановлено що в більшості випадків вони виникали на фоні різноманітних травматичних дій грубим кормом, порушення зміни зубів, термoxiмічних факторі та внаслідок інфікування різноманітною флорою.

Виразка – дефект в тканинах не схильний до регенерації. У жуйних тварин виразки ясен виникали на фоні неправильних форм стирання зубів (гострі, східчасті), ретенції зубів, травмування грубими не підготовленими кормами та сторонніми тілами в кормах.

У собак виразки виникали внаслідок травмування слизової оболонки кістками, аутоімунних станів, інфікування різноманітними грибами та бактеріями (спороутворююча анаеробна інфекція). Виразковий стоматит частіше діагностувався у дрібних та карликових порід собак.

При дослідженні тварин у них частіше виявлялася підвищена саливація з ротової порожнини, на слизовій оболонці (ясен, щік, язика) виявлялися обмежені запально-некротичні дефекти, вони були різних форм і розмірів. Краї виразок припухлі, щільної консистенції, синюшного кольору. У центрі виразки були покриті невеликим шаром ексудату під яким спостерігалася слабка, дряблої консистенції грануляційна тканина. Корм і жуйку тварини приймали і здійснювали обережно. В тяжких випадках тварини відмовлялися від корму. Перебіг захворювання залежав від етіологічних факторів. При вірусних і бактеріальних захворюваннях, що ускладнювалися виразками ясен, перебіг виразкової хвороби був гострим і тяжким, а при травматичних – виразки частіше були поодинокі та мали сприятливий перебіг.

Лікування починали з ліквідації етіологічних факторів. У жуйних тварин підпилювали гострі зуби, покращували якість годівлі, екстрагували проблемні зуби (наприклад за їх ретенції). Застосовували імуностимулюючу терапію для підвищення регенеративних процесів виразок. Здійснювали санацію органів ротової порожнини, виразки обробляли йод-гліцерином, 3 %-вим розчином перекису водню з 5 %-вим розчином йоду у співвідношенні 10:1. Тваринам призначали антибактеріальну терапію з урахуванням чутливості збудників до антибіотиків.

Гангренозний стоматит – тяжка з гострим перебігом хвороба, яка характеризувалася некрозом і руйнуванням слизової оболонки ротової порожнини та виникав на фоні травматичних дій або інфекційно-токсичного ураження слизової оболонки, а також на фоні зниження резистентності організму тварин. Частіше хворіли собаки.

У тварин спостерігався смердючий запах з ротової порожнини, підвищена саливація. При пальпації виявлялося збільшення розміру регіонарних лімфатичних вузлів. У ротовій порожнині виявляли виразкові дефекти з шаром коричнево-зеленого нальоту. У тварин відмічали ускладнений процес ковтання корму, як наслідок – схуднення.

Лікування полягало у санації органів ротової порожнини (риванол, фурацилін, перекис водню), у обробці вогнищ ураження йод-гліцерином, антибіотикотерапія та імуностимуляція організму тварин.

Папіломатозний стоматит – захворювання, що характеризувалося виникненням і розростанням на слизовій оболонці багаточисельних грибоподібних утворень у вигляді кольорової капусти. До папіломатозу були схильні всі види тварин з яких собаки хворіли частіше.

Як відомо, причиною даного захворювання є вірус сімейства парвовірусів. До захворювання схильні фактично всі породи собак, з яких молоді та породи рихлої конституції хворіють частіше. Захворювання має ензоотичний характер. Бувають випадки, коли роками захворювання не діагностується, а потім раптово виявляється у багатьох тварин. Різноманітні травматичні подразники (годовля грубими кормами) ускладнює перебіг.

У хворих тварин спостерігали підвищену саливацію та смердючий запах з ротової порожнини, порушення прийому корму і, навіть, води. На початковому етапі на слизовій оболонці щік, язика, ясен з'являлися дрібні рожеві нарости у вигляді грибів, які поступово розповсюджувалися, збільшувалися і нагадували кольорову капусту. Вони були достатньо міцно фіксовані, травмувалися зубами щелеп, грубим кормом, часто кровоточили та покривалися шаром смердючого нальоту. Папіломатозні утворення у деяких випадках розповсюджувалися по всій слизовій оболонці ротової порожнини та язика, в окремих випадках вони з'являлися і на шкірному покриві. У собак папіломатозні ураження часто

поступово зникали і тварини одужували самостійно. Якщо це не траплялося такі тварини потребували лікування. Внутрішньовенно вводили теплий розчин 0,5-1 % новокаїну з розрахунку 0,5 мл на 1 кг маси тіла через день, 3-4 рази. Поодинокі утворення видаляли хірургічним шляхом. Як варіант протівірусної імуностимулюючої терапії призначали препарат «Фоспреніл».

Гінгівіт – запалення ясен, що виникало під дією ендогенних і екзогенних факторів та характеризувалося гіперемією, набряком та кровотечею. Гінгівіти виникали на фоні годівлі тварин грубим не підготовленим кормом, також під впливом подразнення сторонніми тілами, що потрапляють у корм чи накопиченим кормом у міжзубних проміжках, годування гарячим кормом, дії розчинів кислот та луг, якими можуть обробляти корма. Гінгівіт є супутником багатьох зубощелепових захворювань (вірусних, бактеріальних і ендокринних). Прорізання та порушення зміни зубів, також супроводжувалося розвитком гінгівіту, утворенням зубного каменю, нальоту, зміною гормонального фону особливо у сук.

У тварин при дослідженні ротової порожнини визначали стан ясен – їх колір, консистенцію; наявність ексудату та його характер, розповсюдженість, наявність зубо-ясневих кишень, зубного каменю, фістул шарів нальоту. В більшості випадків порушувався прийом корму, спостерігалася підвищена саливація. При дослідженні тварин ясна та їх сосочки набрякли, гіперміювані або синюшнього кольору. У тварин проявлявся біль при дослідженні. На зубах виявлялися нашарування нальоту. За хронічного перебігу катарального гінгівіту він трансформовався в гіпертрофічний, а надалі – у фіброзний, який проявлявся розростанням слизової оболонки ясен, при цьому ознаки запалення були виражені слабо, ясневі краї бугристі та щільні. Іноді по вільному краю ясен виявлялися просяні вогнища некрозу. В залежності від перебігу і етіології виникнення гінгівіту можна було виявити на обмежених ділянках зубних аркад зубо-ясневу кишеню в якій накопичувалися залишки корму. Спостерігалися випадки формування зубо-ясневого каменю.

За необхідності використовували розчин Шиллер-Пісарєва (йод кристалічний –1 г; калію йодида – 2 г; та дистилірована вода – 40 мл.) з метою виявлення ознак запалення ясен. Якщо після обробки ясен цим розчином спостерігалася їх зафарбовування коричневим кольором – це було ознакою їх запалення. Можна використовувати 3 %-вий розчин перекису водню, яким просочували тампон та прикладали до ясен, якщо запалення було присутнє ясна покривалися білим шаром.

Лікування починали з ліквідації етіологічних факторів виникнення гінгівіту та передбачало: санацію ротової порожнини протимікробними препаратами (розчин фурациліну, хлоргексидин, перекис водню, Мараславін); усунення факторів, що подразнюють ясна (зубні нальоти, залишки корму, зубний камінь); антибактеріальна терапія. У випадках розвитку фіброзних гіпертрофічних гінгівітів прибігали до гінгівоектомії. Також було рекомендовано під час лікування всіх тварин забезпечити повноцінним раціоном м'якої консистенції.

Висновки. Слизова оболонка ротової порожнини має різноманітні клінічні форми прояву які діагностуються у всіх видів тварин. Захворювання слизової оболонки ротової порожнини мають, як загальні, так і специфічні клінічні ознаки і однаково негативно впливають на процес прийому корму та потребують відповідних лікувальних заходів.

Бібліографічний список:

1. Ingham, B., 2001. Abbatoir survey of dental defects in cull cows. *Veterinary Record* № 148 (24), P. 739–742.
2. Voloboieva U. I., Bilyi D. D., Stotskyi O.G. Prevalence and risk factors of dental disease in dogs (overview). *Bulletin of Sumy National Agrarian University. The series: Veterinary Medicine*. 2023. №. 3 (62), P.21–28 DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.vet.2023.3.3>
3. Марковець, В. І., & Рубленко, С. В. (2020). Лікування патології органів ротової порожнини у собак.
4. Сарбаш Д.В., Слюсаренко Д.В., Сияговська К.А. Етіологія, класифікація і клінічні форми прояву захворювань зубощелепового апарату у тварин. *Ветеринарна медицина*

України. 2011. № 9 (187). С. 40-43.

5. Хвороби зубощелепного апарату тварин: підручник / Д.В. Сарбаш, Д.В. Слюсаренко, К.А. Синяговська, О.О. Цимерман. – Харків: Майдан, 2024 – 138 с.

УДК 636.5.09: [614.48/94 + 636.087.8]

КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СИНБІОТИЧНОГО ПРЕПАРАТУ «КОМБІО» І БІОЦИДНОГО ПРЕПАРАТУ «БІОЛАЙД» НА МІКРОКЛІМАТ ПРИМІЩЕНЬ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ПЕРЕПЕЛІВ

Ігнатєва Т.М., кандидат ветеринарних наук, доцент, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0001-9905-4807>

Коваленко В.Л., доктор ветеринарних наук, професор, Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2416-5219>

Чечет О.М., доктор ветеринарних наук, Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5099-5577>

Бучковська Г.А., аспірант, Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4449-614X>

Віщур О.І., доктор ветеринарних наук, професор, Інституту біології тварин НААН, м. Львів, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4503-3896>

Баранов В.С., Завідувач науково-дослідного вірусологічного відділу. Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2372-1326>

Асанова М.Р., Науковий співробітник науково-дослідного хіміко-токсикологічного відділу. Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8905-5025>

Вступ. Основні параметри мікроклімату які впливають на організм птиці є: температура навколишнього середовища, відносна вологість, швидкість циркуляції повітря, концентрація діоксиду вуглецю, аміаку, пилове та мікробне забруднення. Підбір ефективних біоцидних засобів у присутності птиці може позитивно впливати на санітарний стан птахівничих приміщень. Тому необхідно проводити правильний підбір ефективних біоцидних препаратів.

Останнім часом пробіотики використовують ефективно не тільки для профілактики різних хвороб, особливо, дисбактеріозів з розладами травлення і погіршенням засвоєння поживних речовин корму, а також у вигляді засобів, що покращують мікробний фон у приміщенні при їх розпиленні. Пробиотики за своїм механізмом дії здатні активно заселяти шлунково-кишковий тракт тварин мікроорганізмами, які виробляють біологічно активні метаболіти та згубно діють на патогени.

Комплексне використання біоцидних препаратів на основі йоду та молочної кислоти, дає можливість в комплексі з синбіотиком зменшити мікробний фон у приміщенні в присутності птиці та покращити його мікроклімат.

Мета роботи – дослідити ефективність комплексного та окремого застосування синбіотика «Комбіо» і біоцидного препарату «Йодосан» для покращення мікроклімату за їх аерозольного розпилення у птахівничому приміщенні в присутності птиці.